

Kamu Diplomasisi ve Mülteci İlişkileri Türkiye'nin Mülteci İlişkilerinin Uluslararası Medya Yansımaları

Ergün KÖKSOY*

Öz

Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkiler alanında yaşanan küreselleşme süreciyle birlikte ülkeler ve toplumlar arasındaki ilişki ve iletişim biçimlerinin yeni formunu tanımlamaktadır. Bu ilişki biçimlerinden biri haline gelen, uluslararası işbirliği ve dayanışmayla çözülebilecek öncelikli konular arasında gösterilen, yarattığı sonuçlar itibarıyla tüm ülkeleri ve toplumları etkileyen mültecilik konusu da kamu diplomasisi politikalarının bir parçası olarak kabul edilmektedir. Sığınmacıların ve mültecilerin hakları, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'siyle güvence altına alınırken uluslararası toplumun bu insanların sorunlarının çözümünde rol ve sorumluluk üstlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yönüyle mülteci ilişkileri faaliyetleri, ülkelerin ve toplumların küresel sorumluluklarının ve uluslararası ilişkilerinin bir gereği olarak gösterilmektedir. Bu çalışmanın amacı ülkelerin yabancı halklarla etkileşimine katkı sağlayan, uluslararası sorumluluklarının bir parçası olan ve sonuçları itibarıyla ülkelerin algılarını ve saygınlıklarını etkileyen mülteci ilişkilerinin, kamu diplomasisi politikalarıyla bağlantısını ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında Avrupa Birliği ülkelerinden İngiltere, Fransa ve Almanya'nın yüksek tirajlı gazeteleri arasında gösterilen "The Guardian", "Le Monde" ve "Der Spiegel" gazetelerinin internet versiyonlarının üç aylık manşetleri ve haber içerikleri incelenecektir. Analizi yapılacak haber manşetleri ve içerikleri Türkiye ve Suriyeli mülteciler özelindeki haberleri kapsamaktadır. Çalışma sonucunda Türkiye'nin mültecilere yönelik gerçekleştirdiği çalışmaların uluslararası medya gündemine yansımaları kamu diplomasisi perspektifinden değerlendirilecek ve öneriler getirilecektir.

Anahtar kelimeler: Kamu Diplomasisi, Mülteciler, Mülteci İlişkileri, Türkiye Mülteci İlişkileri, Uluslararası Medya

* Dr., koksoy7@gmail.com

Public Diplomacy and Refugee Relations Reflections of Turkey's Refugees Relations on the International Media

Abstract

Public diplomacy is described as a new form of relations and communications between countries and societies in the field of international relations with the process of globalisation. The subject of refugees shown among the priority issues can be solved through international cooperation and solidarity with its results affecting all countries and societies, that's why becoming part of public diplomacy. Asylum seekers and refugee rights are guaranteed by the Universal Declaration of Human Rights and considered to be an area that the international community needs to take the roles and share responsibilities. In this aspect, it is shown as global responsibilities and part of the humanitarian sensibility of countries and societies. In one hand, asylum seekers and refugees are considered to be the subject of the problem and crisis, on the other hand, due to contributing to the human and cultural interaction between the different communities, these are specified as part of public diplomacy. This article discusses the relationship between public diplomacy and refugees relations which provides the interaction between countries and effects the prestige and perception of them. In the study, to reveal the reflections of Turkey's Refugees Relations on the International Media, three highest-circulation newspapers ("The Guardian", "Le Monde", "Der Spiegel") will be chosen from three important EU countries (United Kingdom, France, Germany). These newspapers' headlines and news content which related to Turkey and Syrian refugees are going to be analyzed on three-month period. As a result, Turkish public diplomacy and refugee relations and its implications on the international media in the context of Syrian refugees will be evaluated and some recommendations for the future of Turkish public diplomacy and refugee relations will be provided.

Keywords: Public Diplomacy, Refugee, Refugee Relations, Turkish Refugee Relations, International Media

Giriş

Ülkelerin dış ilişkileri günümüzde hiçbir dönemde olmadığı kadar yoğun, hızlı ve karmaşık bir şekilde cereyan etmektedir. Eski dönemlerde ilişkiler çoğunlukla dış işleri bürokratlarının ve siyasi aktörlerin dönemsel ziyaretleriyle sınırlıydı ve halklar arasındaki etkileşimler ise genellikle ticaret kanallarıyla kuruluyordu. Ticaret bu nedenle yüzyıllarca kültürel bir ilişki kurma aracı olarak kabul edilmiştir. Tacirler, uzun dönem yeniliklerin öncüleri, kültür aktarıcıları ve ilişki kurucu aktörler olmuşlardır. Ticaretin yanı sıra ülkeler arasında ilişki kurulmasına aracılık eden diğer bir unsur da göçler olmuştur. Göçler tarihin en eski döneminden günümüze kadar daha iyi hayat şartlarına ulaşmak ve hayatta kalmak için insanların başvurduğu yollardan biri olmuştur. Bu yer değiştirmeler ticari ilişkilere benzer şekilde toplumlar arasındaki sosyal ve kültürel ilişkileri de geliştirmiştir. Göçlerin yapılış amacını daha iyi yaşam şartlarına ulaşmak (iş, eğitim, vb.) ve hayatta kalmak - yaşamını sürdürmek (savaş, çatışma, baskı, şiddet, yoksulluk vb.) olarak basitçe bir ayrıma tabi tutabiliriz. Çalışmanın konusu olan sığınmacılık ve mültecilik genel olarak göçlerin ikincil nedenleri arasında gösterilebilir.

Günümüzde dünyanın birçok bölgesinde yaşanan savaşların ve çatışmaların en önemlisi, yarattığı sığınmacı ve mülteci göçü nedeniyle, Suriye iç savaşıdır. Neredeyse tamamen savaş alanına dönen ülkenin nüfusunun yarısı yerinden edilmiş, büyük bölümü çareyi ülkeyi terk etmekte bulmuştur. Suriye ile hem en geniş sınıra sahip olan hem de Avrupa'ya geçiş koridoru üzerinde bulunan Türkiye, en çok sığınma talebi gören ve göçe maruz kalan ülke olmuştur. Sorununun ciddiyeti uluslararası kamuoyu, gelişmiş ülkeler ve kurumları tarafından halen tam olarak değerlendirilemezken, Türkiye'de bulunan 2,7 milyonu aşkın sığınmacının Türkiye'nin mevcut ekonomik mücadele kapasitesinin üstüne çıktığı, yönetim ve güvenlik konularında yeni risk alanları oluşturduğu belirtilmektedir. Sorun, "mülteci krizi" adı altında Türkiye ve uluslararası politika ve medya gündeminde tartışılmaya devam ederken, çoğu zaman temel insan hak ve özgürlükleri bağlamından kopartılarak siyasal konular etrafında değerlendirilmekte, bir taraftan Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkileri, diğer taraftan AB ülkelerinin kendi iç politika gündemleri etrafında tartışılmaktadır. Mülteci krizi, uluslararası alanda olduğu gibi Türkiye'de de önemli ölçüde siyasallaşmış, siyasi aktörler ve kurumları tarafından iç siyasetin konusu haline getirilmiştir. Sorunun ekonomik ve toplumsal baskısı nedeniyle, sığınmacıların geri gönderilmesi ya da yeni haklar verilerek Türkiye'de kalması bir iç politika konusu olarak değerlendirilmeye devam etmektedir.

Suriyeli sığınmacıların ve mültecilerin sorunlarının sadece ulusal ve uluslararası politikanın bir konusu olarak değerlendiriliyor oluşu, ülkelerin yabancı halklarla iletişimi olarak tanımlanan kamu diplomasisi perspektifinin gözden kaçırılması anlamına gelmektedir. Halen yetkin bir kamu diplomasisi perspektifi geliştirememiş olan Türkiye'nin, sığınmacı ya da mülteci ilişkileri konusunda da bir yaklaşım geliştiremediği görülmektedir. Türkiye'nin sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirdiği insani yardımların ve ev sahipliğinin uluslararası toplum ve medya gündemine yansıtılamaması bunun en açık örneğidir. Ülkelerin kamu diplomasisi politikaları ve faaliyetleri ağırlıklı olarak yabancı ülke halklarına yönelik gerçekleştirilmekte, bu halklar nezdinde iyi niyet, dostluk ve itibar arayışı hedeflenmektedir. Yabancı halklar ile kurulan dostluğun ve oluşturulan olumlu algıların ülkelerin dış politika hedeflerini gerçekleştirmelerinde ve uluslararası etkinliklerini arttırmalarında kolaylaştırıcı bir unsur olacağı belirtilmektedir. Bu değerlendirmeden yola çıkarak bu çalışmada kamu diplomasisi ve mülteci ilişkileri olguları arasındaki bağlantılara dikkat çekilecektir. Bu bağlantıya bir örneklik niteliğinde olan Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik yürüttüğü faaliyetlerin ve bu faaliyetlerin yabancı medya yansımalarına kamu diplomasisi perspektifinden yer verilecektir.

Çalışma kapsamında AB ülkelerinden İngiltere, Fransa ve Almanya'nın yüksek tirajlı gazeteleri arasında gösterilen "The Guardian", "Le Monde" ve "Der Spiegel" gazetelerinin internet versiyonlarının 1 Ocak 2016-30 Mart 2016 tarihlerindeki üç aylık manşetleri ve haber içerikleri incelenecektir.¹ Analizi yapılacak haber manşetleri ve içerikleri Türkiye ve Suriyeli mülteciler özelindeki haberleri kapsamaktadır. Çalışma sonucunda Türkiye'nin mültecilere yönelik

1 Söz konusu gazetelere 1 Ocak- 30 Mart 2016 tarihleri arasında şu adreslerden ulaşılmıştır: Der Spiegel için bk. <http://www.spiegel.de/>, The Guardian için bk. <http://www.theguardian.com/international>, Le Monde için bk. <http://www.lemonde.fr/>

gerçekleştirdiği çalışmaların uluslararası medya gündemine yansımaları kamu diplomasisi perspektifinden değerlendirilecek ve öneriler getirilecektir. Bu yansımaları ortaya koymak ve kamu diplomasisi perspektifinden değerlendirme yapmak amacıyla iki hipotez geliştirilmiştir. Çalışmada ortaya konulan hipotezlerin doğrulanması için içerik analizi yöntemi kullanılmış ve yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu çalışma, Türkiye'nin kamu diplomasisi perspektifi ve gerçekleştirdiği mülteci ilişkileri faaliyetlerinin uluslararası medyada yansımalarının sorgulanmasına yönelik bir ilk olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu yönüyle aynı zamanda kısıtlılıklar da taşımaktadır. Araştırmacıların "Türkiye'nin kamu diplomasisi perspektifi ve mülteci ilişkileri faaliyetlerinin" diğer yönleri hakkında yapacakları yeni çalışmalar bu kısıtlılıkları ortadan kaldıracaktır.

Geliştirilen Hipotezler:

- a) Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik gerçekleştirdiği insani yardım ve ev sahipliği faaliyetleri uluslararası medya gündemine yeterince yansıtılmamaktadır.
- b) Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik gerçekleştirdiği insani yardım ve ev sahipliği faaliyetleri Türkiye-AB ilişkileri gündeminin gölgesinde kalmaktadır.

Uluslararası İlişkilerde Karma Aktörler Dönemi

Bu bölümde kamu diplomasisini ortaya çıkaran uluslararası dinamiklere genel olarak değinilecektir. 20. yüzyılla birlikte teknolojik yenilikler ve ulaşım alanındaki gelişmeler ülkeler ve halklar arasındaki ilişkileri çok boyutlu hale getirmiş, siyasal, kültürel ve sosyal ilişkilerin hızını ve yoğunluğunu arttırmıştır. İletişim teknolojilerinin oluşturduğu küresel ağlar toplumlar arasındaki bilgi alışverişini ve insan hareketliliğini kolaylaştırmış, bu gelişmelerin sonucunda ekonomik, teknolojik, sosyal, kültürel, politik ve ekolojik denge açısından küresel bütünleşmeyi, entegrasyonu ve dayanışmayı tanımlayan küreselleşme kavramı ve süreci ortaya çıkmıştır (Erzen, 2012, s. 18). Küreselleşme ile ülkeler ve insanlar arasındaki ilişkiler artarken aynı zamanda uluslararası sistemde çeşitli faktörlerin belirlediği yeni bir iş bölümü ortaya çıkmış, ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılık artmıştır.

Bu bağımlılığın ve küreselleşmenin, ülkelerin ve devletlerin yapısına ve dış ilişkilerine doğrudan yansıması, uluslararası politika literatüründe belirli bir toprak parçası üzerinde mutlak egemenlik hakkına sahip devletlerin, bir analiz birimi olarak birinciliğini kaybetmeleri olarak belirlemiştir (Sönmezoglu, 1995, ss. 33-35). Devletlerin ve onun meşru yönetim birimi olan hükümetlerin yönetim işini ve sürecini başka birimlerle ve kurumlarla paylaşmaları ulusal ve uluslararası politikanın işleyiş biçimlerini de etkilemiştir. Özellikle parlamenter sistemlerde, devlet politikasının yürütülmesi ve resmi ilişkilerin sürdürülmesinden sorumlu örgütlenme olarak tanımlanan hükümetlerin (Arı, 1999, s. 8) yanı sıra birçok politik ve sosyal aktör ortaya çıkmış, uluslararası alanda ve özel olarak devletlerin dış ilişkilerinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu aynı zamanda uluslararası ilişkileri çoklu aktörlerin faaliyet alanına çevirmiştir.

Bu aktörlerin faaliyet alanı olarak belirtilen ve yer yer uluslararası politika kavramının yerine

kullanılan, ondan daha kapsamlı bir alanı belirten uluslararası ilişkiler, devletler, hükümetler ve halklar arasındaki çok boyutlu ilişkiler olarak tanımlanmıştır (Arı, 1999, s. 12). Diğer bir deyişle uluslararası ilişkiler devletlerin, uluslararası kuruluşların, diğer uluslararası aktörlerin ve halkların birbirleriyle temasları ve karşılıklı etkileşimleri anlamına gelmektedir. (Köksoy, 2013, s. 21). Uluslararası ilişkiler alanında devletler başlıca dış politika amaçları olan varlığını sürdürme, güvenlik, refah, güç, prestij gibi unsurları geleneksel olarak hükümet kurumları, dış ilişkiler misyonları ve çoklu uluslararası örgütlenmeler yoluyla gerçekleştirmeye çalışırlarken günümüzde bu aktörlerin önemli ölçüde değişmesiyle, uluslararası resmi ve gayri resmi örgütlenmeler ve aktörler² bu amaçların gerçekleştirilmesinde etkin roller oynamaya başlamışlardır (Karacasulu, 2008, s. 19). Bu gelişmeler neticesinde uluslararası sistemdeki farklı kategorilerdeki hiçbir aktörün tek başına uluslararası ilişkiler alanında ana temsil niteliğine sahip olmadığı vurgulanmış Oran Young'ın deyişiyle bir karma aktör modeli belirginleşmeye başlamıştır (Sönmezoğlu, 1995, s. 55). Uluslararası ilişkilerdeki bu gelişmeler geleneksel diplomasinin yerini alan ve ülkeler için uluslararası ilişkiler gündeminin yönetilmesi anlamına gelen kamu diplomasisi olgusunu ortaya çıkarmıştır.

Uluslararası ilişkiler alanında bunlar yaşanırken Soğuk Savaşın ortadan kalkması ve Doğu Bloğu'nun dağılmasıyla dünyayı entegre bir bütün haline getirme yönünde yeni düşünsel eğilimler de ortaya çıkmıştır. Uluslararası ekonomik, politik, teknolojik ve kültürel sistemlerin entegrasyonunu ifade eden küreselleşme bütün sorunların küresel boyutta ele alınarak tartışılmasını ve ortak çözümler üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Globalleşme olarak da nitelendirilen yeni düzende yükselen değerler arasında yer alan demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı, azınlık haklarının korunması, çevre duyarlılığı, küresel sorunlara karşı mücadele, terörizm ve suçla karşı işbirliği gibi ortak beşeri değerler, uluslararası politikanın en çok kullanılan ve devreye sokulan konuları haline gelmiştir (Ertürk, 2010, s. 28). Uluslararası politikadaki artan resmi kurumsallaşmaya ve bu kuruluşlar aracılığıyla artan devletlerarası bağımlılığa dikkat çeken "küresel yönetim teorisi"ne göre mülteciler, çevre sorunları, kalkınma, suç şebekeleri, küresel terörizm gibi konular gittikçe karmaşık ve sadece devletlerarası resmi işbirliği ile çözülebilecek bir mahiyete dönüşmektedir. Bu gelişmeler sonucu küreselleşmenin etkisiyle dünya halklarının ortak değerlerine yapılan vurgular da artmaktadır (Köksoy, 2013, s. 35).

Bu görüşlere paralel şekilde günümüz uluslararası ilişkiler sistemi içinde ortaya çıkan, ülkelerin ve toplumların karşı karşıya kaldığı, ortak dayanışma ve işbirliğiyle çözebilecekleri en önemli sorun alanlarından biri de sığınmacı ya da mülteci durumuna düşen insanların problemleridir.

2 Bu örgütlenmeleri genel olarak uluslararası ilişkiler alanındaki aktörler olarak tanımlayan Sönmezoğlu, Coplin'den aktardığı şekliyle: a) Hükümetleri temsil eden ulusal aktörler (devlet, hükümet kurumları ve aktörleri) b) Hükümetleri temsil etmeyen ulusal aktörler (bireyler, gruplar - baskı grupları, lobiler, ulusal kurtuluş hareketleri- gerilla grupları- ayrılıkçı gruplar, vb.) c) Hükümetlerin temsil edilmediği uluslararası aktörler (uzmanlık kuruluşları - International Olympic Committee / Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)- International Air Transport Association / Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA), vb.), çokuluslu şirketler (Unilever, McDonald's, Microsoft, Royal Dutch Shell, vb.), siyasal nitelikli hükümetlerarası kuruluşlar (Sosyalist Enternasyonal, Avrupa Demokratlar Birliği (EDU) d) Hükümetlerin temsil edildiği uluslararası aktörler (Birleşmiş Milletler [BM], NATO, Avrupa Birliği [AB]) olarak sıralamıştır (Sönmezoğlu, 1995, ss. 36-53).

Ülkelerin başa çıkmaları ve çözüm bulmaları gereken bu konu aynı zamanda yarattığı toplumsal ve kültürel etkileşim olanaklarıyla kamu diplomasisinin de konusu haline gelmektedir. Göçmenlerin, sığınmacıların, mültecilerin gerçek zamanlı insan ve kültür etkileşimine sağladıkları katkı kamu diplomasisi konusu içinde değerlendirilmektedir. Sığınmacılara ve mültecilere yönelik haklar, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'yle güvence altına alınmış ve uluslararası toplumun rol ve sorumluluk alması gereken bir konu olarak belirtilmiştir. Bu yönüyle ülkelerin ve toplumların küresel sorumluluklarının ve insani duyarlılıklarının bir gereği olarak gösterilmektedir.

Dış İlişkiler Yönetimi Olarak Kamu Diplomasi

Uluslararası ilişkiler alanındaki gelişmelerin öncelikli yansımalarından biri de dış ilişkilerin politik alandan kültürel, sosyal ve ekonomik alana genişlemesiyle ortaya çıkan kamu diplomasisi olgusu olmuştur. Klasik diplomasinin yeni görünümünden biri olarak kabul edilen kamu diplomasisi, kamuoyu davranışlarının dış politika oluşumuna ve yürütmesine etkisi, geleneksel diplomasinin ötesinde uluslararası ilişkilerin farklı boyutlarını kapsamaya olarak tanımlanmıştır (Demir, 2012, s. 6). Kamu diplomasisi, hükümet ve hükümet dışı oluşumların görüşlerinin yabancı sivil toplum kuruluşları ve kamuoylarıyla paylaşılma süreci olarak tanımlanmıştır (İnan, 2012, s. 64). Bu tanımlar kamu diplomasisini, geleneksel diplomasinin dışında kalan uluslararası ilişkiler alanlarıyla ilişkilendirmiş, diğer ülkelerin kamuoylarının görüşlerinin etkilenmesi, yabancı ülkelerdeki özel gruplar ve sivil topluluklarla etkileşimin sağlanması, dış politika konularının haberleştirilmesi, muhabirler ve diplomatlar arasındaki iletişim ve kültürel etkileşim çalışmalarını ile doğrudan bağlantılı hale getirmiştir (Szondi, 2008, s. 2).

Kamu diplomasisinin ilk dönemi olarak kabul edilen 1950'li yıllarda Soğuk Savaş'ın da etkisiyle hükümet kaynaklı etki oluşturma ve ikna odaklı kamu diplomasisi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. İlk dönemlerde kamu diplomasisinin ana aktörü olan hükümetler, yabancı kamuoyları üzerinde etki oluşturma amaçlı propaganda çalışmaları yürütülmüşlerdir. Bu dönemlerde kamu diplomasisi sert gücün (politik, askeri, ekonomik) bir parçasıdır ve politikalara yön veren anlayış tamamen siyasaldır. Sivil toplumun ve örgütlerinin süreçlere bir etkisi yoktur. Kamu diplomasisi propaganda ile birlikte psikolojik savaş aracı olarak kullanılmıştır. Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru uluslararası alandaki ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin tekrar canlanmasıyla, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyetler Birliği (SSCB) arasındaki gerilim politikaları, yerini yumuşamaya bırakmış, kamu diplomasisi kavramı daha çok sosyal, kültürel, toplumsal konularla ve sivil toplumla ilişkili hale gelmiştir. Soğuk Savaş dönemindeki sert güç kavramı yerini, yeni uluslararası sistemde ülkelerin "yumuşak güçlerine" bırakmıştır. Ülkeler artık sahip oldukları yumuşak güç potansiyeli ile (bilim, sanat, kültür, değerler vb.) başka ülkeleri etkilemeye, onlar için cazip bir ülke konumuna gelmeye, onların kalplerini ve akıllarını kazanarak kendi politikalarının kabulüne uygun ortamlar ve destekler yaratmaya çalışmışlardır. Bu sürecin temelini ise iletişim, etkileşim, ikna ve işbirliği oluşturmuştur (Özkan, 2014). Öyle ki zamanla kamu diplomasisi, milli menfaatlerin tanımlanması, hükümetlerin iletişim politikalarının, dış politikasının yönlendirilmesi, klasik diplomasi harici kültürel diplomasisinin kapılarının

aralanması, ülkelerin imajlarının şekillendirilmesi, algılama idaresi sanatı, fikirlerin tedavülü, doğru bilginin yayılması, milletlerarası zeminin idare edilmesi, münasebetlerin inşa edilmesi gibi unsurlarla ilişkilendirilmiştir (Demir, 2012, s. 14).

Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu ve Orta Avrupa ülkeleri içerde ulusal birliklerini geliştirmek, dışarıda ise uluslararası alanda saygın bir yer edinmek, ülke tanıtımlarını gerçekleştirmek ve uluslararası birliğlere üye olmak (AB, NATO) amacıyla kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir. Ancak bu süreçte halen kamu diplomasisinin ana aktörü hükümetlerdir. ABD'nin tek süper güç olarak belirtildiği 1990'dan 2000'li yıllara kadar kamu diplomasisi konusu gerek akademik gerekse uygulama alanlarında fazla ilgi görmemiş, ABD ve Batı ittifakının Soğuk Savaş döneminden galip çıkmasının verdiği rehavetle ihmal edildiği belirtilmiştir. Ancak kamu diplomasisi faaliyetleri 11 Eylül saldırılarından³ sonra tekrar önem kazanmaya başlamıştır (Szondi, 2008, s. 3). 11 Eylül saldırılarına giden süreçte ülkeler arasında artan kültürel çatışmalar, önyargılar, kimlik tartışmaları, göçmen sorunları, bunların neticesinde ortaya çıkan terörizm ve şiddet uluslararası toplumda kamu diplomasisine duyulan ihtiyacı tekrar gündeme getirmiştir. Bu sorunların büyük kısmının, uluslararası iletişim ve ilişki kanallarının güçlendirilmesi, kültürel iletişimin arttırılması, anlayış ve işbirliğinin geliştirilmesiyle çözülebileceğine ilişkin görüşler ağırlık kazanmıştır.

Yeni dönemde kamu diplomasisi daha çok iletişimle ve ilişki kurmayla ilişkilendirilmiş, ülkelerin, uluslararası çevreleriyle iletişim ve ilişki kurma ihtiyaçlarını karşılayacak potansiyel bir iletişim yöntemi olarak belirtilmiştir. Yabancı kamuların bilgilendirilmesini, anlaşılmasını, etkilenmesini hedefleyen kamu diplomasisi; bir ülkenin, vatandaşlarının ve kurumlarının yabancı ülkelerin vatandaşları ve kurumları ile diyalogunu genişletmesinde de kullanılır hale gelmiştir. Başka bir deyişle kamu diplomasisi günümüzde hükümetlerin yabancı kamularla iletişimini ve kamulardan (halklardan) kamulara (halklara) olan iletişimi kapsamaktadır (Krause & Evera, 2009, ss. 9-10). Kamu diplomasisinin merkezi konseptini oluşturmaya başlayan ilişki kurma diğer ülkelerin, kültürlerin, insanların anlaşılması, görüşlerin iletilmesi, yanlış anlaşılmaların düzeltilmesi, ortak noktaların bulunması ile ilişkilendirilmiştir (Leonard & Alekeso, 2000, s. 8). Kamu diplomasisindeki bu paradigma değişimi, davranışsal değişimlerden bilişsel değişimlere, monologdan diyaloga, iknadan ilişki yönetimine, kamuları yönetmekten kamularla ilişki kurmaya doğru şekilde tanımlanmıştır (Szondi, 2008, s. 20).

Dış politika sürecine benzer şekilde hükümetlerin kamu diplomasisi süreçlerindeki hakimiyetleri azalırken, başlangıcından günümüze kadar kamu diplomasisinin hedefi konumunda olan halklar, sadece etkilenen unsurlar olmaktan çıkıp bu süreçlerin aktörleri haline gelmişlerdir. Tek yönlü olarak gerçekleştirilen, genel kitleleri ikna etmeye ve etkilemeye dönük siyasal iletişim süreçleri yerini çift taraflı, ilişki ve diyalogo esas alan kişilerarası, kültürlerarası

3 11 Eylül saldırıları (İngilizcede 9/11 olarak da bilinmektedir), El-Kaide'ye bağlı kişiler tarafından kaçırılan uçakların 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki iki farklı hedefe intihar saldırısı düzenlemesiyle gerçekleşen bir dizi terör saldırısıdır. Saldırıların sonucunda 19 hava korsanı dahil 2.996 kişi hayatını kaybederken, 10 milyar \$'ın üstünde maddi hasar meydana gelmiştir. Saldırıların El-Kaide tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği konusunda ise komple teorileri üretilmiştir.

ilişkilere, sivil vatandaşların ve aktörlerin ağırlıkta olduğu iletişim süreçlerine bırakmıştır. Kamu diplomasisi kaynaklarının, mesajlarının ve kanallarının güvenilirlikleri sorgulanmaya başlanmış ve kamu diplomasisi güven ve anlayış oluşturma ile ilişkilendirilmiştir.

Klasik dönemde gerçekleştirilen dış politika ve diplomasi faaliyetleri uluslararası ilişkilerin devletler düzeyinde yürütülen süreçleri için yeterli iken günümüzde, hükümet dışı organizasyonlar, sivil toplum kuruluşları, özel sektör kurumları, medya aktörleri ve sivil vatandaşlar ülkelerin imajlarının ve uluslararası itibarlarının muhatapları haline gelmişlerdir. Uluslararası ilişkiler ve imaj oluşturma faaliyetleri sadece devlet ve hükümet kurumları ve aktörleri tarafından gerçekleştirilmeye çalışıldığında samimiyet, inandırıcılık ve kapsayıcılık konularında şüpheler ortaya çıkmaktadır. Demokratik kurallar gereği kamuoyunun iradesiyle yönetime gelen hükümetlerin ikna edilmesi için öncelikli olarak kamuoyunun ikna edilmesi ve saygınlığının kazanılması gerekmektedir. Aksi halde halkların onayı olmadan siyasi aktörlerle iyi ilişkilerin geliştirilmesi mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla günümüzde kamuların oyu her zamankinden daha değerli hale gelmiştir. Buna günümüz dış ilişkiler ve uluslararası ilişkiler sisteminin çeşitliliği ve genişliği de eklendiğinde hükümet ya da dış işleri kurumlarının, bürokratlarının ülkelerin dış ilişkilerini tek başlarına yönetmeleri imkânsız hale gelmektedir.

Diplomasinin yeni görünümü olarak tanımlanan kamu diplomasisi, hükümetlerden çok sivil toplum alanında gerçekleşen bir etkinlik haline gelmiştir. Hükümet ve özel sektör arasındaki işbirliklerinin yanı sıra her vatandaş, birey, katmanı ne olursa olsun kamu diplomasisinin bir parçası olarak kabul edilmekte ve bu çabalara destek verebilmektedir. Sıradan vatandaşların kendilerini vatandaş diplomatı olarak görmeleri ve ülkelerinin temsilinde sorumluluk üstlenmeleri fikrinden yola çıkan yaklaşıma göre üniversitede okuyan bir öğrenci, yurtdışında düzenlenen müsabakalarda yarışan bir sporcu, başka ülkelerde konser veren bir sanatçı, yurtdışında iş yapan işadamı ülkelerinin vatandaş diplomatları olarak kabul edilmektedir (Mueller, 2009, s. 106). “Citizen Diplomacy” olarak literatüre geçen vatandaş diplomasisi, her vatandaşın ülkesinin dış politikasını biçimlendirme hakkının ve sorumluluğunun olduğu anlayışından hareketle, ülke içinde ya da ülke dışında değişim programlarına ev sahipliği yaparak ya da değişim programlarına katılarak gayri resmi elçilik yapmaları anlamında kullanılmaktadır (Mueller, 2009, s. 7). Nye’in en iyi iletişimciler çoğu zaman hükümetler değil sivillerdir (Nye, 2004, s. 142) anlayışından hareketle vatandaş diplomasisi, vatandaşların birbiriyle doğrudan ilişki kurmalarını, fikir, kültür, değer alışverişinde bulunmalarını sağlamaktadır. Akademik ve kültürel değişimler, dil okulları, spor ve sanatsal etkinlikler, uluslararası ekonomik ilişkiler, sivil toplum ilişkileri, turizm ve eğlence amaçlı faaliyetler vatandaş diplomasisinin uygulandığı en önemli alanlar olarak sıralanmaktadır.

Bireysel ve kişilerarası etkileşimin gücüne vurgu yapan vatandaş diplomasisinin yeni biçimlerinden biri de ülkelerinden zoraki nedenlerle ayrılan sığınmacılar ve mültecilerin gerçekleştirdikleri ilişkilere dir. Sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirilen faaliyetler hem bu kişilerle kurulan iletişimde hem de bu iletişimin kamuoyuna yansımaları nedeniyle ülkelerin kamu diplomasisi politikalarının bir parçası haline gelmektedir. Sığınmacılar, mülteciler, ülkelerin yabancı kamuları sayılmaları ve kendi ülkelerinin temsilcileri olmaları nedeniyle doğrudan kamu diplomasisinin aktörleri olarak kabul edilmektedir. Vatandaş diplomasisinin en önemi aktörü

konumunda olan göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler her ne kadar bir sorun alanıyla ortaya çıksalar ve ülkeler için problemler yaratsalar da ülkelerin kamu diplomasisi politikaları için fırsatlar oluşturmaktadırlar. Ülkeler, bu insanlarla iyi ilişkiler kurarak ve onlara yardım ederek hem sahici dostlar edinebilirler hem de takındıkları tutum ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerle uluslararası toplum nezdinde saygınlıklarını arttırabilirler.

Sığınmacılık ve Mültecilik

Küreselleşmenin yarattığı en önemli hareket alanlarından biri de yoğun insan hareketidir. Gelişen ulaşım ve iletişim teknolojilerinin etkisiyle her gün milyonlarca insan değişik nedenlerle dünyanın değişik noktaları arasında yer değiştirmekte, hareket etmektedir. Toplumlar arasında küresel bir etkileşim alanı oluşturan bu hareketlerin ana amaçları kültürel, ekonomik, politik ve özel nedenler olabilmektedir. Örneğin her gün milyonlarca insan turizm amaçlı, iş amaçlı ve eğitim amaçlı seyahat etmektedir. Bu hareketlerin ana nedeni ise yukarıda bahsedilen küresel bağımlılık ve ortak hareket etme isteği ya da zorunluluğudur. Öyle ki artık küresel bir ekonomi, politika ve kültürün etkileycileri ve etkilenenleri konumundayız. Küresel insan hareketinin daha özel bir alanı olan ve yarattığı sonuçlar itibariyle günümüzde tüm toplumları olumsuz etkileme potansiyeli taşıyan yer değiştirme konularından biri de sığınmacılık ya da mülteciliktir. Sığınmacılık ya da mültecilik birçok olumsuz kavramı ve imajı akla getirmektedir. Savaş, çatışma, baskı, şiddet, ölüm, yoksulluk ilk akla gelenlerdir. Birleşmiş Milletler'e göre sığınmacı ya da mülteci denilen kişiler⁴ ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişiler olarak tanımlanmaktadır (UNHCR, 2016a). 1951 yılında gerçekleştirilen mülteci kongresinde yapılan bu tanım bugün için de geçerlidir.

4 Göçmen, sığınmacı ve mülteci kavramları sık sık birbirine yakın anlamda kullanılmakla birlikte aralarındaki temel farkın ortaya konması olası karışıklıkları ortadan kaldıracaktır: **Göçmen**, esas olarak ülkesinden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için değil, fakat ekonomik nedenlerle ayrılan kişiler olarak tanımlanabilir. Göçmenler, vatandaş oldukları ülkelerin korumasından yararlanmaya devam ederlerken, daha iyi bir yaşam standardına kavuşabilmek için, kendi istekleri ile bu yolculuğa çıkarlar. Göçmenleri, mültecilerden ayıran en önemli fark, vatandaş oldukları ülkeden ekonomik sebeplerle ayrılmış olmalarıdır. Göçmen kabul eden, ekonomik anlamda "gelişmiş" ülkeler, bu kişileri kabul edip etmemekte özgürdür zira bu kişilerin uluslararası hukukun koruması altında olmadıkları kabul edilmektedir. Bununla birlikte, araştırmalar göstermektedir ki, başlı başına az gelişmişlik ve yoksulluk insanları ülkelerinden ayrılmaya ve ölümlerle bitebileceğini çok iyi bildikleri bir yolculuğa çıkmaya iten faktörlerden biri değildir. Ancak iç çatışmalar, etnik ya da dinsel gruplara baskı ve sistematik insan hakları ihlalleri, yoksulluk ile birleştiğinde, bir neden oluşturabilmektedir. **Sığınmacı**, mülteci olarak uluslararası koruma arayan; ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişilere denir. Bu terim genellikle, mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılır. Statüleri resmi olarak tanınmamış da olsa, sığınmacılar menşei ülkelerine zorla geri gönderilemezler ve haklarının korunması gerekir. **Mülteci** ise uluslararası hukukta, vatandaş olduğu ülke dışında olan ve "ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu" için vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen kişileri ifade etmektedir. Mülteciler, bu nedenlerle göçmenlerden farklı olmakla birlikte genellikle göçmenlerle aynı seyahat güzergâhlarını ya da kaçakçılık yollarını kullanırlar ve geçtikleri ya da geldikleri ülkelerde benzer insan hakları ihlallerine maruz kalırlar (Madde 14, 2016).

Özellikle 20. yüzyıla birlikte daha kitlesel bir hal alan sığınma eylemi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'yle de teminat altına alınmış ve beyannamenin 14/1. maddesinde şöyle tanımlanmıştır: “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.” (UN, 2016). Kitlesel sığınma, iç savaşlar ve çatışmalarda, yoğun baskılarda, ciddi afetlerde ve yoksullukta görülürken, bireysel bir eylem biçimi olarak mültecilik daha çok siyasal baskı ve şiddetle ilgili bulunmaktadır. Yoksulluk ya da yurtsuzluk da mültecilik konumuna girmektedir. Yukarıdaki madde sığınmacı ya da mülteci statüsünde olan insanlarla diğer ülkeleri ve toplumlari ilişki içine sokmaktadır. Bu hakkın ne kadar verildiği, uluslararası toplum tarafından sorumlulukların ne kadar yerine getirildiği, sorunların çözümünde ne kadar etkinlik sağlandığı ise her zaman tartışmalı konular arasında yer almıştır. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) göre 1960 yılında dünyadaki mülteci sayısı 2 milyon civarında iken, bugün bu rakam 14,4 milyon seviyesine ulaşmıştır⁵. Yapılan değerlendirmelerde bu rakamlara, yerinden edilmiş insanlar ve iltica arayışında olanlar da dahil edildiğinde rakam 60 milyona ulaşmaktadır. Yine UNHCR verilerine göre sadece 2014 yılında 2,7 milyon insan daha mülteci durumuna düşmüştür. Bu artış, 1990'lı yıllardan bu yana gerçekleşen en büyük insan hareketi olarak belirtilmiştir.

Diğer taraftan dikkat çekici başka bir istatistik ise mülteci sayısındaki artış ve mültecilerin yaşadığı ciddi trajedilerin yanı sıra mülteci sorununun ülkelere yarattığı ekonomik yük ile ilgilidir. Diğer birçok konuda olduğu gibi bu konuda da dengesizlikler yaşandığı, gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin paylaştığı yükün, ikinciler aleyhine bir seyir izlediği belirtilmiştir. UNHCR verilerine göre dünyadaki mültecilerin %42'si, kişi başına düşen gelirin 5.000 doların altında olduğu ülkelerde yaşamaktadır. Türkiye 1,6 milyondan fazla mülteci ile dünyada ilk sırada yer almaktadır (HSE, 2015). Günümüzde neredeyse her ülkenin sınırları içinde yer alan göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, ülkeler için hem başa çıkılması gereken önemli bir sorun alanı hem de yönetilebildiği takdirde önemli bir işgücü, kültürel etkileşim aracı ve uluslararası saygınlık kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle mülteciler ve mülteci ilişkileri ülkelerin kamu diplomasisi politikalarının önemli bir unsurudur.

Kamu Diplomasisi Aktörü Olarak Mülteciler ve Mülteci İlişkileri

Kamu diplomasisi, ülkelerin dış ilişkilerinde oynadığı rol ve çoklu aktörlerin etkileşim alanını ifade etmesi nedeniyle, diplomasiinin sosyalizasyonu olarak karakterize edilmektedir (Gonesh & Melissen, 2005, s. 4). Kamu diplomasisinin kişilerarası ve kültürlerarası iletişim tarafında yer alan mülteciler ve diasporalar ülkelerin diğer uluslara kültürel aktarım odaklarını oluşturmaktadır (Cull, 2009, s. 50). Liberal düşüncenin trendlerinden biri olarak tanımlanan sosyolojik

5 Bu sayıya ülkelerinden kaçmak zorunda kalan (Yerinden Edilmiş İnsanlar) ancak uluslararası sınırlara ulaşamamış insanlar dahil değildir. Şiddet nedeniyle yerinden edilmiş insanların sayısı 2014 verilerine göre 38 milyonu geçmiştir. Bu sayının 11 milyonu 2014 yılında yerlerinden edilmiş insanlardır. Özellikle Kongo, Irak, Nijerya, Sudan ve Suriye'de yaşanan krizler bu sayının artışıını etkilemiştir. Bu beş ülke dünyadaki yerinden edilmiş insanların %60'ını oluşturmaktadır. Dünyanın en fazla yerinden edilmiş insan nüfusuna sahip Suriye'de nüfusun %40'ı yani 7,6 milyon insan yerlerinden edilmiştir (UNHCR, 2016b).

globalizm, çoğunlukla göçler yoluyla gerçekleşen nüfus hareketleri sonucu oluşan toplumlararası yeni iletişim ve ilişki kanallarına vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda sosyal ilişkiler kanalıyla insanların gerçekleştirdikleri ağ kamu diplomasisine de vurgu yapan sosyolojik globalizmin önemi henüz tam anlamıyla anlaşılammıştır. Mülteciler ve göçmenler bilgi, değer ve kültür taşıyıcıları olarak insanlık tarihi boyunca ülkelerarası ve kültürlerarası iletişimde önemli birer temsilci rolü oynamışlardır. Bu önem nedeniyle ülkelerin mültecilere yönelik ve mültecilerle ilgili ilişki biçimleri geliştirmeleri zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Kültürlerarası iletişim doğası gereği sadece kültürün tek taraflı olarak transferi değil aynı zamanda kültürlerarası etkileşim ve müzakereleri de kapsamaktadır. Bu göç hareketlerinin kamu diplomasisi için en önemli sonucu insanlar arası gerçek etkileşimi sağlamasıdır. Göçmenler geldikleri ülkenin kültürlerini, ideallerini, değerlerini ve yönetim yapılarını direk yansıtmalarından dolayı ülkelerin yumuşak güçlerinin direk yansımaları olarak kabul edilmektedir (Yun & Toth: 2009, s. 500). Göçmenler ve mülteciler geldikleri ülkeler hakkında önemli izlenimler sunarken aynı zamanda, geliş nedenlerine göre o ülkelerin kamu diplomasisini olumsuz da etkileyebilmektedir. Bu nedenle sosyolojik globalizmde ilişki yönetimi, bir ülkenin kültürünün, değerlerinin ve ideallerinin sunumundan çok karşılıklı faydaya ve güvene dayanan büyük zorluklara ve risklere karşı koyabilecek pratik kanallara, insanlar arası ilişkilere odaklanmaktadır (Yun & Toth, 2009, s. 500).

Yeni küresel düzende hükümetler diplomasi alanında tek başlarına demokratik meşruiyeti ve sorumluluğu temsil etmekle birlikte hükümet dışı uluslararası kurumlar, bölgesel kuruluşlar, çok uluslu şirketler ve örgütler de dış politikanın oluşmasına ve uygulanmasına yapıcı biçimde katkıda bulunmaktadır (Demir, 2012, s. 10). Bu aktörler devlet ve hükümet kurumları ve aktörlerinin etkinliklerine müdahale edebilirken çoğu zaman da hükümet politikalarını kolaylaştırıcı ve destekleyici bir işlev görmektedir. Kültürel ve sosyal etkileşimin gerekliliği olan bu çok aktörlü yapıya, sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirilecek faaliyetlerde ve ekonomik yükün göğüslenmesi süreçlerinde de gereklilik duyulmaktadır. Öyle ki savaşlar, çatışmalar, baskılar ve yoksulluk nedeniyle yaşanan göçler ve mülteci akınları, ülkeler için karşılanması zor taleplere dönüşebilmektedir. Bu nedenle bu sorunların çözümünde resmi ve gayri resmi aktörler arasındaki işbirliği ve dayanışma önemli bir unsur haline gelmektedir. Özellikle sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri bu süreçleri hem kolaylaştırmakta hem de işbirliğinin ve kültürlerarası ilişkilerin niteliğini arttırmaktadır.

Sığınmacılara ve mültecilere yönelik, ülkelerin uluslararası hukuktan kaynaklanan sorumlulukları olduğu gibi, uluslararası kamuoyunun beklentisiyle oluşan sorumlulukları da bulunmaktadır. Uluslararası toplumun bir parçası olan ülkelerin ve toplumların bu tür konular karşısında duyarlılıkları ve duyarsızlıkları, o ülkelerin ve toplumların uluslararası imajlarını ve saygınlıklarını aynı şekilde etkilemektedir. Sığınmacılar ve mülteciler karşısında en çok sınırdaş ülkeler sorun yaşarken, birçok ülkenin bu durumu bir imaj ve itibar konusu haline getirdikleri de görülmektedir. Bu tür faaliyetler sorunlara dikkat çekme adına ve kamu diplomasisi politikalarına örnek olması adına önem taşımaktadır; ancak soruna gerçek anlamda çözüm oluşturma konusunda ise yetersiz kalmaktadır. Örneğin ülkesine sınırlı sayıda Suriyeli

mülteciyi kabul eden Kanada, Başbakanı Justin Trudeau'nun da katıldığı bir törenle, mültecilere "Hoş geldin." demek için bir çocuk korosu kurması ve İslam'ın en eski ilahisi olan "Taleal Bedru Aleyna"yı⁶ seslendirmesi bunun bir örneğidir (Youtube, 2015). İlgili etkinliğin videosu internette sanal olarak yayılmış ve tüm dünyadaki izleyicilerden beğeni kazanmıştır. Kanada başbakanı bu etkinlik aracılığıyla Kanada'nın misafirperverliğinden ve zulümden kaçan insanlara kucak açmasından bahsetmiştir. Bununla birlikte Kanada 2015 Aralık itibarıyla 300'e yakın mülteci kabul etmiştir (Girit, 2015).

Yine benzer şekilde Finlandiya Başbakanı Juha Sipilä, evini ülkesine gelen ve kalacak yer sıkıntısı yaşayan Suriyeli sığınmacılara tahsis edeceğini açıklamış ve önemli sayıdaki uluslararası medya kanalına haber olmuştur. Finlandiya ise halen AB üyesi ülkeler arasında en az Suriyeli sığınmacıya kapılarını açan ülkelerden birisi olarak gösterilmektedir (Habertürk, 2015). Dünyanın diğer birçok dezavantajlı noktasında olduğu gibi Suriyeli sığınmacıların ve mültecilerin de daha iyi yaşam şartlarına ulaşmak amacıyla varmaya çalıştıkları en önemli bölgelerden biri AB ülkeleridir. Zor şartlarda AB ülkelerine yasadışı yollarla girmeye çalışan bu kişiler için Türkiye bir geçiş noktası konumundadır. Öyle ki bu stratejik konum diğer birçok konuda olduğu gibi mülteci krizinde Türkiye ve AB arasındaki ilişkileri daha önemli hale getirmektedir. Sığınmacılar ve mültecilerin şimdiden hem AB ülkeleri arasında hem de AB ile Türkiye arasında ciddi bir kriz konusu haline geldiği görülmektedir. Türkiye'nin sığınmacılara ve mültecilere yönelik politikaları ve faaliyetleri de bu ilişkilerden ciddi anlamda etkilenmekte, bu ilişkilerin gölgesinde kalmaktadır.

Türkiye Kamu Diplomasisi Politikaları ve Suriye Özelindeki Mülteci İlişkileri

2000'li yılların başından günümüze kadar gelen süreçte Türk dış politikasının temel ilkeleri, bölgesel politikalarda üst düzey siyasi diyalog, herkes için güvenlik, karşılıklı ekonomik bağımlılık ve çok kültürlülüğün korunması olarak belirtilen dört prensibe bağlı gelişmiştir (Zengin, 2010, s. 95). Bu politikanın bir yansıması olarak üzerinde durulmaya başlayan konulardan biri de Türkiye'nin sahip olduğu "yumuşak (ya da ince) güç" ve bu gücün etkin bir şekilde uluslararası arenada kullanılmasını hedefleyen "kamu diplomasisi" arayışları olmuştur. Bu arayışların kurumsal bir yansıması olarak 2010 yılında Başbakanlığa bağlı Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK) kurulmuş ve Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda görünürlüğü ve etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir (Köksoy, 2013, s. 251). Günümüzde Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin yayıldığı alanlar genel olarak kitle iletişim faaliyetleri, kültürel diplomasi faaliyetleri, diyalog ve müzakere faaliyetleri, Avrupa Birliği ilişkileri, sosyal sorumluluk ve insani yardım faaliyetleri olarak sıralanmaktadır (Köksoy, 2013, s. 216). Bu faaliyet alanları içinde toplumlararası ilişkilerin en hassas ve etkili unsurlarından biri olan insani yardımlar Türkiye'nin genel dış politika ve kamu diplomasisi yaklaşımında önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye, gerek bölge ülkelerinde gerekse uzak coğrafyalarda yaşanan çatışmalarda ve afetlerde yardıma ihtiyacı olan uluslara ve insanlara ayırım gözetmeksizin yardım ulaştırmakta ve afetzedelere kapılarını açmaktadır.

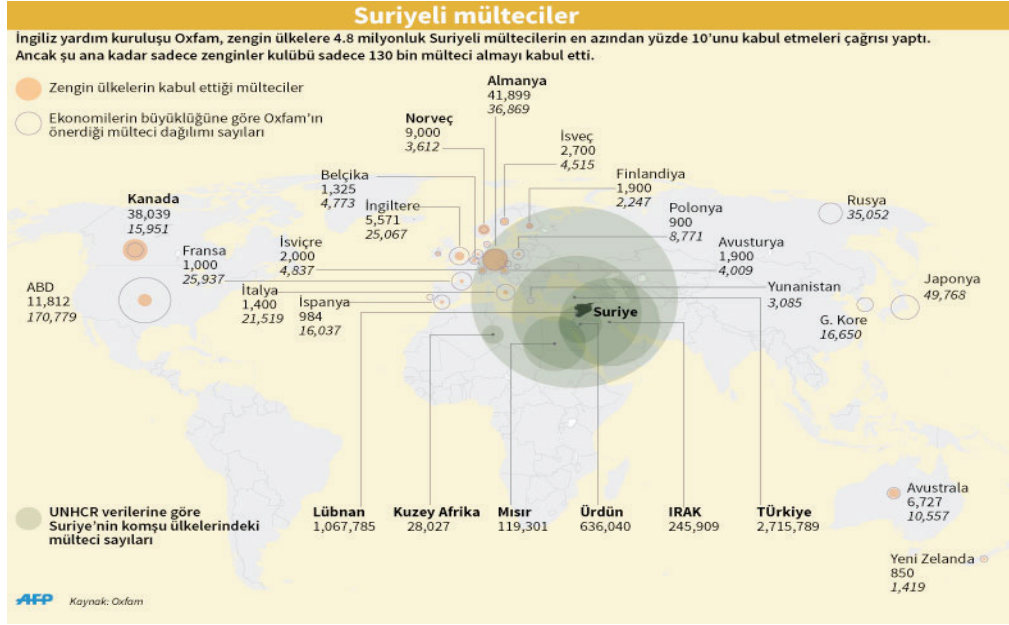
6 "Taleal Bedru Aleyna", 622'de Hicret tamamlandıktan sonra, Mekke'deki baskı ve şiddetten dolayı Medine'ye varan Hz. Muhammed için söylenen Arapça ilahidir.

Bu yardımlar zaman zaman yabancı ülkeler ve halklarıyla Türkiye'nin ilk temaslarına ve ilişki kurmasına fırsatlar sağlamaktadır. Örneğin, 2012 yılında Uzak Doğu ülkesi olan Myanmar'da Müslümanlara yönelik yapılan katliamlar üzerine Türkiye uluslararası örgütler nezdinde katliamların durdurulmasına yönelik girişimlerde bulunmuş, ilk kez bu ülke ile ilişki kurmuş, yardım götürmüştür. Türk dışişleri bakanının da içinde olduğu bir ekip Arakan bölgesini ziyaret ederek, olaylar nedeniyle yerlerinden edilmiş Müslüman ve Budistlere ait kamplarda incelemelerde bulunmuş, insani yardım malzemeleri dağıtmıştır. Bu yardım, bölgeye BM tarafından yapılmakta olan yardımların haricinde Myanmar'ın kabul ettiği ilk uluslararası insani yardım olmuştur. Bu faaliyetler aynı zamanda iki ülke arasındaki ilişkilerin de başlangıcını oluşturmuştur (Köksoy, 2013, s. 231).

Türkiye, 2015 verilerine göre küresel insani yardımlarda en fazla yardım sağlayan üçüncü ülke konumundadır. Suriyeli sığınmacılar konusunda ise yükün büyük kısmını yüklenerek neredeyse birinci ülke konumundadır (GHA, 2015). TİKA'nın (Türkiye Kalkınma ve İşbirliği Ajansı) 2014 Resmi Kalkınma Raporu'na göre Türkiye'nin resmi ve özel kalkınma yardımı tutarı 6,4 milyar \$ seviyesindedir. Kalkınma yardımlarında en fazla payı Orta Doğu bölgesi alırken, bu tutarın %48'ini insani yardımlar oluşturmuş ve büyük bölümü Suriyeli sığınmacılar için harcanmıştır (KDK, 2014). Özellikle savaşların, çatışmaların, iç karışıklıkların ve yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı bir coğrafyanın içinde yer alan Türkiye, bölgesiyle tarihi ve kültürel bağları da düşünüldüğünde sığınmacıların ve mültecilerin ilk uğrak noktalarından biri olmaktadır. Örneğin, 1989-90 tarihleri arasında Türkiye ani ve kitlesele bir göç dalgası ile karşı karşıya kalmıştır. Yaklaşık 350 bin Bulgaristan göçmeni uygulanan "Bulgarlaştırma" politikası nedeniyle Türkiye'ye giriş yapmıştır. Diğer bir çarpıcı örnek ise, 1990-91 Körfez Krizi sırasında 4 milyon kişinin çatışmalar nedeniyle göç etmek zorunda kalmasıdır. Bunların yaklaşık 500 bini Türkiye'ye gelmiştir (HSE, 2015). Balkanlar'dan, Kafkaslar'dan, Orta Asya'dan, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan gelen sığınmacılar da düşünüldüğünde Türkiye'nin yoğun şekilde hem geçiş hem de yerleşme talebi gören bir ülke konumunda olduğu belirtilmektedir.

Günümüzde bu sorunun en önemli örneği gerek Türkiye'nin ve bölge ülkelerinin gerekse de Avrupa ülkelerinin karşı karşıya kaldığı, 2011 yılında patlak veren Suriye iç savaşının yol açtığı sığınmacı ve mülteci krizi olmuştur. İç savaşın tetikleyicisi olarak kabul edilen, 2010 yılında başlayan ve diğer birçok Arap ülkesini de içine alan halk gösterileri (Arap Baharı) başlangıçta birer demokrasi, özgürlük ve insan hakları talebi şeklinde ortaya çıkmış, kısa sürede bölgesel ve küresel güçlerin çıkar ve mezhep savaşlarına dönüştürülmüştür. Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Ürdün ve Yemen'de büyük çapta; Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Lübnan ve Fas'ta da küçük çapta olmak üzere tüm Arap dünyasında baş gösteren halk ayaklanmaları ve çatışmalar bugün birçok yerde iç savaş ve karışıklık şeklinde devam etmektedir. Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaşta, aralarında sivillerin de bulunduğu, en az 273 bin insan hayatını kaybetmiştir. Bu süreçte nüfusu 20 milyon olan Suriye'de 13,5 milyon insan, yardıma muhtaç hale gelmiş, 6,6 milyon insan yerinden edilmiştir. 4,6 milyon insan kurtuluşu komşu ülkelere sığınmakta bulunmuş, bu sayısının yarısından fazlası olan, 2,7 milyon insan ise sığınmacı

olarak Türkiye'ye gelmiştir. Türkiye'de bulunan Suriye vatandaşları sığınmacı statüsünde⁷ kabul edilirken geçici koruma sağlanmaktadır. Türkiye sadece bu insanlara kapılarını açarak değil aynı zamanda 9,3 milyar \$ ile en fazla yardım yapan ülke konumundadır. Bu yardım miktarının değerini anlamak için şimdiye kadar dünyadan Türkiye'deki Suriyelilere yapılan yardım miktarının 462 milyon \$ olduğunu belirtmek önem taşımaktadır. Benzer şekilde zengin ve gelişmiş ülkeler şimdiye kadar sadece 130 bin Suriyeli sığınmacının talebini kabul etmiş, 67 bin mültecinin ise bu ülkelere ulaştığı belirtilmiştir ("Zenginlere mülteci eleştirisi", 2016).

Görsel 1: Suriyeli Sığınmacıların ve Mültecilerin Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: "Zenginlere mülteci eleştirisi", Aljazeera Türk, 2016.

Türkiye iç savaşın başladığı 2011 yılından bu yana sığınmacılara karşı açık kapı politikası uygulamış, sığınmacıları "misafir" olarak tanımlamış, barınma hizmetlerinin yanı sıra ücretsiz sağlık, eğitim ve meslek edindirme hizmetleri de vermeye başlamıştır (AFAD, 2016). Türkiye, AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) koordinasyonunda; İçişleri, Dışişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Ulaştırma ve Maliye Bakanlıkları, Genelkurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Kızılay'ın ortak çalışmalarıyla sığınmacılar 10 ilde kurulan 25 barınma merkezinde ağırlanmıştır. Resmi kurumların yanı sıra başta İHH (İnsani Yardım Vakfı) olmak üzere birçok sivil toplum ve insani yardım kuruluşu

7 Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne "coğrafi sınırlama" ile taraf olduğundan sadece Avrupadan gelenlere mülteci statüsü verebilmektedir. Suriye krizinin başından beri "açık kapı politikası" izlemiş olan Türkiye, sınırlarına gelen Suriyelileri geri çevirmemiştir. Ancak Suriyelilere, Avrupa dışından geldikleri için "geçici koruma" başlığı altında "sığınmacı" statüsü tanımaktadır (Girit, 2015).

da Suriyeli sığınmacılara yönelik yardım çalışmalarına devam etmektedir. 2014 yılı rakamlarına göre Türkiye'deki STK'ların yardım miktarı 368 milyon \$ dolara ulaşırken; yine Suriye yardım yapılan ülkeler sıralamasında birinci sırada yer almıştır (KDK, 2014).

Türkiye, Suriye iç savaşının yarattığı sığınmacı ve mülteci krizinin gereklerini önemli ölçüde karşılamaya çalışırken aynı zamanda bu durumun siyasal ve kültürel iletişim yansımalarını da kontrol etmeye çalışmaktadır. Suriye iç savaşının yarattığı mülteci krizi sadece Türkiye'nin değil AB'nin de en önemli sorun alanlarından biri olarak görülmektedir. Türkiye üzerinden ya da diğer yollarla Avrupa ülkelerine kaçak ulaşan sığınmacıların sayısı ve sığınma koşulları ciddi olarak tartışılmakta, AB içinde yaşanan görüş ayrılıkları sorunun çözümünde ciddi koordinasyonsuzluklar yaratmaktadır. Suriyeli sığınmacıların kaçak yollarla Avrupa ülkelerine ulaşmaya çalışmaları esnasında yaşadıkları sıkıntılar ve can kayıpları Avrupalı politikacılar nezdinde yeterince değilse bile kamuoyunu nezdinde zaman zaman gündeme gelmektedir. AB'nin konu karşısında ikircikli tavırları ve Türkiye'ye yönelik gayri ciddi tavırları konunun siyasal alanda ve Türkiye – AB ilişkileri çerçevesinde pazarlık konusu olarak tartışılmasına yol açmaktadır⁸. Mülteci krizinin AB ve uluslararası topluma yansımaları ise yine bu boyutlarda şekillenmektedir.

Türkiye'nin sığınmacılara yönelik gerçekleştirdiği insani yardım ve ev sahipliği faaliyetlerinin iç kamuoyuna yansımalarına bakıldığında hem kitle iletişim medyası üzerinden hem de siyasal aktörlerin ve partilerin gerçekleştiği siyasal iletişim gündemleri üzerinden sığınmacı ve mülteci krizinin boyutlarının benzer şekilde kısır bir bakış açısıyla tartışıldığı görülmektedir. Sığınmacı krizinin ve sorunlarının çözümüne yönelik bir farkındalık yaratılmaya çalışılmakla birlikte konu mülteci ilişkileri (sosyal, kültürel, ilişki ve iletişim boyutlarıyla) konusu olarak ve bir parçası olması nedeniyle kamu diplomasisi perspektifinden değerlendirilmemektedir. Oysa sığınmacılar çoktan Türkiye'nin birçok şehrinde, barınma merkezlerinde, değişik platformlarda Türk halkıyla, kurum ve kuruluşlarının temsilcileriyle gerçek zamanlı etkileşimler kurmaya, ilişkiler geliştirmeye devam etmektedirler. Bu ilişkiler iki toplum arasındaki kültür ve değer aktarımına, imaj ve algıların oluşmasına aracılık etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin gerçekleştireceği sığınmacı ya da mülteci ilişkilerinin kamu diplomasisi perspektifi sadece uluslararası değil ulusal boyutta da değerlendirilmeye muhtaç bir konu olarak beklemektedir.

Konunun ulusal alandaki siyasal iletişim ve sosyo-kültürel etkileşim boyutunun değerlendirilmesi hayati önem taşımakla birlikte, bu çalışmada Türkiye'nin sığınmacılara yönelik yürüttüğü insani yardım ve ev sahipliği faaliyetlerinin kamu diplomasisi bağlamında uluslararası siyasal iletişim ve medya gündemine nasıl yansıdığı incelenecektir. Medyanın gündem oluşturma ve kamuoyu görüşlerini etkileme gücünden yola çıkarak seçilen bu örneklemde AB ülkelerinden

8 Türkiye ile AB liderleri arasında yapılan ve AB ülkelerine kaçak sığınmacı girişlerini önlemeye yönelik mülteci krizi anlaşmasında Türkiye'den Yunanistan'a 20 Mart'tan sonra giden ve başvuruları geçersiz olan sığınmacıların 4 Nisan'dan itibaren Türkiye'ye geri gönderilmesine karar verilmiştir. Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen her mülteci karşılığında ise Türkiye'den Yunanistan'a bir mültecinin yerleştirilmesi, Ankara'nın şartları yerine getirmesi halinde vize serbestisinin Haziran 2016'da başlaması konularında uzlaşmıştır. Ayrıca Türkiye'nin AB'ye katılımı için 33. faslın da açılmasına karar verilmiştir ("Türkiye ile AB anlaşması", 2016).

İngiltere, Fransa ve Almanya'nın önde gelen birer gazetesinin “Türkiye ve Suriyeli mülteciler” konulu gündemleri üç aylık süreyle internet manşetleri ve içerikleri üzerinden analiz edilecektir. Bu kapsamda İngiltere'den “The Guardian”, Fransa'dan “Le Monde”, Almanya'dan “Der Spiegel” gazetelerinin 1 Ocak 2016 - 30 Mart 2016 tarihleri arasında yayımlandıkları “Türkiye ve Suriyeli mülteciler” konulu haberleri seçilmiştir. Bu haberlerin verilmiş biçimleri ve içerikleri Türkiye'nin sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler de göz önünde tutularak kamu diplomasisi perspektifinden değerlendirilecektir.

Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Gerçekleştirdiği İnsani Yardım ve Ev Sahipliği Faaliyetlerinin Uluslararası Medya Yansımalarının Değerlendirilmesi

Suriye iç savaşından en çok etkilenen ülkeler arasında öncelikle Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak gibi komşu ülkeler gelirken sonrasında sığınmacılar ve mülteciler için daha iyi hayat şartları anlamına gelen AB ülkeleri yer almaktadır. Özellikle iç savaştan kaçan Suriyeli sığınmacıların birçok tehlikeyi göze alarak kara ve deniz yoluyla AB ülkelerine kaçma ve sığınma talebi kısa sürede AB ülkelerinin içinde de tartışmaları beraberinde getirmiş konu mülteci krizine dönüşmüştür. Türkiye ve bu bölgeye yakın olan, Yunanistan, Makedonya ve Arnavutluk gibi Balkan ülkelerinden başlayarak Avrupa ortalarına kadar ulaşan sığınmacılar, AB ülkeleri ve halkları için ciddi bir gündem oluşturmuştur. Sığınmacıların geçiş koridoru üzerinde bulunan Türkiye ise zaman zaman AB ülkeleri tarafından mülteci geçişi ve güvenliği konusunda yeterince önlem almadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Türkiye'nin yaklaşık 2,7 milyon sığınmacıya yönelik gerçekleştirdiği ev sahipliği faaliyetlerinin göz ardı edilerek Avrupa basınında mülteci krizi ve Türkiye adı yoğun olarak birlikte kullanılmıştır. Bu algıyı destekler şekilde Suriyeli mülteciler konusu Türkiye ile AB ülkeleri arasında siyasi bir pazarlık konusuna da dönüştürülmüştür.

Özellikle Türkiye ile AB ülkeleri arasında mülteci krizinin çözülmesine yönelik gerçekleştirilen “Mülteci Krizi Anlaşması” kafaları ve gündemi iyice karıştırmıştır. Anlaşmada Suriyeli sığınmacıların AB ülkelerine kontrolsüz girişinin engellenmesi, sığınmacıların geri kabul anlaşması ve Türkiye'nin mültecilere yönelik yapacağı sağlık, eğitim ve altyapı hizmetleri için 3 milyar Euro'luk yardım gibi konuların yanı sıra Türkiye'nin AB ilişkileri ve Türkiye ile AB arasındaki vize serbestisi konularının da (“AB mülteci zirvesi”, 2016) konuşulması ve pazarlık konusu edilmesi mülteci konusunun ve ilişkilerinin siyasal bir gündemle değerlendirilmesine yol açmıştır. Bunun yansıması olarak da medya ve kamuoyu gündeminde Türkiye'nin gerçekleştirdiği özverili ve yoğun insani yardım faaliyetlerinin ve çalışmalarının yerine Türkiye ve kriz kelimeleri yan yana kullanılmış ya da bu faaliyetler göz ardı edilmiştir. Bu faaliyetlerin uluslararası medya gündeminde yeterince yer bulamaması ve sadece kriz boyutunun öne çıkarılması, bunun olası nedenleri ve sonuçlarının değerlendirilmesi bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Esas olarak bu durum Türkiye tarafından yönetilemeyen belki de oluşturulmayan bir mülteci ilişkileri ve kamu diplomasisi politikasının eksikliğine işaret etmektedir. Bu çalışmada giriş bölümünde ortaya atılan ve Türkiye'nin hali hazırda yürüttüğü faaliyetlerin niteliğini kamu diplomasisi perspektifinden sorgulamaya imkân verecek iki hipotez geliştirilmiştir:

- Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik gerçekleştirdiği insani yardım ve ev sahipliği faaliyetleri uluslararası medya gündemine yeterince yansıtılmamaktadır.
- Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik gerçekleştirdiği insani yardım ve ev sahipliği faaliyetleri Türkiye-AB ilişkileri gündeminin gölgesinde kalmaktadır.

Bu iki hipotezin sorgulanması amacıyla hem mülteci krizinin yoğun olarak tartışıldığı hem de öteden beri Türkiye'ye ilişkin olumsuz algıların yoğun olarak görüldüğü AB ülkelerinden İngiltere, Almanya ve Fransa'nın tirajı yüksek üç önemli gazetesinin “Türkiye ve Suriyeli Mülteciler” özelinde haber başlıkları ve haber içerikleri üç aylık süreyle incelenmiş ve analiz edilmiştir. Gazetelerin ağırlıklı olarak Türkiye ve Suriyeli mülteciler konusunu AB-Türkiye arasındaki birlik ilişkileri ve mülteci krizi bağlamında ele aldıkları belirlenmiştir. Türkiye'nin yaklaşık 2,7 milyon Suriyeli sığınmacıya yönelik gerçekleştirdiği insani yardım faaliyetleri ve ev sahipliği gündeme getirilmemiştir. Türkiye'nin bugüne kadar harcadığı 9,3 milyar Doların adı anılmazken AB ülkelerinin Türkiye'deki sığınmacılara yönelik harcamayı taahhüt ettiği 3 milyar Euro, AB ülkeleri arasında büyük tartışma yaratmış, hatta bu para sanki Türkiye'ye veriliyormuş gibi bir hava estirilmiştir. Türkiye ve AB ilişkilerinin mülteci krizi bağlamında ele alınışı hem dış hem de iç kamuoyunda ve medya gündeminde ciddi şekilde eleştirilmiştir.

Tablo 1: Türkiye ve Suriyeli Mülteciler Konulu Haberlerin Dağılımı

ÜLKE	GAZETELER	HABER İÇERİKLERİ			TOPLAM
		Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	Suriyeli Kaçak Göçmen Haberleri (insan kaçakçılığı, yaralanma, ölüm, mülteci krizi vb.)	Türkiye'nin İnsani Yardım Haberleri	
İNGİLTERE	THE GUARDIAN	31	16	2	49
FRANSA	LE MONDE	41	24	1	66
ALMANYA	DER SPIEGEL	48	15	-	63
TOPLAM		120	55	3	178

Seçilen üç gazetenin “Türkiye ve Suriyeli Mülteciler” konulu haber dağılımına bakıldığında: Üç aylık sürede 178 adet haber tespit edilmiştir. Bu haberlerin 120 adedi Türkiye ile AB ilişkileri bağlamında konuya ele alırken, 55'i ise Suriyeli mültecilerin Türkiye'nin deniz ve kara sınırlarında yaşadıkları insani dramalara ve adli konulara (insan kaçakçılığı, deniz kazaları, yaralanma, ölüm vb.) yer vermişlerdir. Bütün bu haberlerin içinde sadece üç haber doğrudan Türkiye'nin insani yardımlarıyla ilgili konulara değinmiştir. Haberler ağırlıklı olarak politik haber kategorilerinde

değerlendirilirken Suriyeli mülteciler konusu Türkiye-AB ilişkileri çerçevesinde ele alınmıştır. Bu da Türkiye'nin sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirdiği insani yardımların gölgede kalmasına ya da duyurulmamasına yol açmıştır. Haber manşetlerinin yer alış biçimini göstermesi için aşağıdaki tabloda haber başlıklarına ve kategorilerine örnekler verilmiştir.

Tablo 2: Türkiye ve Suriyeli Mülteciler Konulu Haber Örnekleri

Gazete	Haber Başlığı	Haber Kategorisi	Haber Tarihi
The Guardian	“Turkish president threatens to send millions of Syrian refugees to EU”, http://www.theguardian.com/world/2016/feb/12/turkish-president-threatens-to-send-millions-of-syrian-refugees-to-eu	Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	12 Şubat 2016
The Guardian	“Turkey outlines ‘one for one’ plan to tackle Syrian refugee crisis”, http://www.theguardian.com/world/2016/mar/07/eu-offers-another-3bn-to-turkey-at-emergency-migration-summit	Türkiye'nin İnsani Yardım Haberleri	7 Mart 2016
The Guardian	“EU-Turkey deal could see Syrian refugees back in war zones, says UN”, http://www.theguardian.com/world/2016/mar/08/un-refugee-agency-criticises-quick-fix-eu-turkey-deal	Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	8 Mart 2016
Le Monde	“Crise migratoire: Angela Merkel reste ferme face aux demandes d'Ankara”, http://www.lemonde.fr/europe/article/2016/03/16/crise-migratoire-angela-merkel-reste-ferme-face-aux-demandes-d-ankara_4884061_3214.html?xtmc=turquie_les_refugies&xtcr=144	Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	16 Mart 2016
Le Monde	“Réfugiés : Hollande ne veut faire « aucune concession » à la Turquie sur les droits de l'homme”, http://www.lemonde.fr/recherche/#zF4v3m44xoVMgKAD.99	Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	12 Mart 2016
Le Monde	“A la frontière entre la Syrie et la Turquie, le visage des réfugiés”, http://www.lemonde.fr/recherche/#h8wlG7hTwDYSuDIq.99	Suriyeli Kaçak Göçmen Haberleri (insan kaçakçılığı, yaralanma, ölüm, mülteci krizi vb.)	11 Şubat 2016
Der Spiegel	“Menschenrechte: Uno nennt Türkei-EU-Deal zu Flüchtlingen ‘illegal’”, http://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-uno-nennt-tuerkei-eu-deal-illegal-a-1081665.html	Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	10 Mart 2016
Der Spiegel	“Deals in der Flüchtlingskrise: Was die Türkei will - was Deutschland braucht”, http://www.spiegel.de/politik/deutschland/fluechtlingskrise-das-will-die-tuerkei-das-will-deutschland-a-1073234.html	Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	22 Ocak 2016
Der Spiegel	“Flüchtlinge in Europa: EU-Staaten einigen sich auf Milliarden-Paket für Türkei”, http://www.spiegel.de/politik/ausland/fluechtlinge-eu-staaten-einigen-sich-auf-milliarden-paket-fuer-tuerkei-a-1075536.html	Türkiye-AB İlişkileri Bağlamında Mülteci Krizi Haberleri	3 Şubat 2016

Suriyeli mültecilere yönelik Türkiye'nin gerçekleştirdiği insani yardım faaliyetlerinin Avrupa'nın bu üç önemli gazetesinde yer bulamaması hem Türkiye'nin mülteci ilişkileri hem de kamu diplomasisi politikaları açısından önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Avrupa medyasının Türkiye'ye karşı önyargılı ve tarafgir bir tutum izlemesi sıklıkla eleştirilen bir husus olmakla birlikte bu eksikliğin göz ardı edilmemesi ve tartışılması gerekmektedir. Mevcut önyargıların aşılması, mültecilere yönelik gerçekleştirilen insani yardım faaliyetlerinin uluslararası topluma anlatılması ve kamuoyunun gündemine taşınması önemli bir kamu diplomasisi amacı olarak ortada durmaktadır. Bu amacı yerine getirecek kurumlara ve aktörlere bakıldığında ilk günden itibaren krizin yönetilmesi ve kontrol altına alınmasında etkin bir rol oynayan AFAD'ın yanı sıra ağırlıklı olarak siyasal aktörlerin uluslararası medya ve kamuoyu ile iletişim yürütmeye çalıştığı görülmektedir. Oysa halkların, sivil toplum aktörlerinin, medya ve kamuoyu önderlerinin arasındaki iletişim ve koordinasyondan sorumlu olan, bu koordinasyonun yanı sıra sığınmacılara ve mültecilere yönelik halkla ilişkiler politikaları başta olmak üzere kamu diplomasisi stratejileri üretmesi beklenen Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün (KDK, 2010) bu kapsamda bir faaliyet göstermediği belirlenmiştir. Türkiye'nin mültecilere yönelik gerçekleştirdiği acil kurtarma, yardım, konaklama, sağlık ve eğitim hizmetlerinin yeterince anlatılamaması esas olarak üzerinde çalışılmış bir mülteci ilişkileri, iletişimi ve kamu diplomasisi politikasının eksikliğine işaret etmektedir. Haberlerin yer alışı Türkiye'ye yönelik hali hazırdaki ön yargıları ortadan kaldırmaya yardımcı olmadığı gibi mevcut olumsuz imajları da pekiştirmektedir. Öyle ki Türkiye ile ilgili, Suriyeli sığınmacılar ve mülteciler bağlamının dışındaki haberlere göz atıldığında terörizm, savaş, Türkiye'deki düşünce ve ifade özgürlüğünün engellenmesi gibi konular haber haline getirilmiştir.

Sonuç

Günümüzde uluslararası ilişkiler alanında ülkeler ve toplumların ilişkileri her açıdan gelişmiş ve yoğunlaşmış gözükmektedir. Bu yoğunluğun sonucunda refah ve zenginliğin paylaşıldığı bölgelerin sayısı artarken aynı şekilde sorun ve çatışmaların yaşandığı bölgelerin alanı da genişlemektedir. Savaşlar, iç çatışmalar ve baskılar yüzünden ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan sığınmacıların ve mültecilerin sayısı her geçen gün artış gösteriyor. Uluslararası kurumların ve ülkelerin sığınmacılara ve mültecilere yönelik çözüm odaklı mülteci ilişkileri yaklaşımları geliştirilmeleri gerekmektedir. Yüz milyonları bulan bu insanların sorunları tüm ülkelerin ve toplumların ortak mücadele ve dayanışmalarıyla çözülebilecek konular arasında gösterilmektedir. Bazı sığınmacı ve mülteciler ülkelerindeki savaş ve çatışmalar bitse dahi sığındıkları ülkelerde sürekli oturma ve vatandaşlık hakları talep ediyor. Bu yüzden sığınmacı ve mülteci sorunu birçok ülke için bir dış sorun olarak görülse bile zamanla bir iç probleme ya da entegrasyon sorununa dönüşeceği tahmin edilmekte. Ancak sığınmacı ve mülteci krizi karşısında mücadele gerekliliği ülkeler için uluslararası hukuki bir sorumluluk ifade ederken aynı zamanda insani ve toplumsal bir duyarlılığın da gereği olarak kabul edilmektedir. Bu sorumluluğu yerine getiren ülkeler hem yeni dostlar edinmekte hem de uluslararası toplum nezdinde saygınlığa erişmekte. Bu saygınlık ülkelerin kamu diplomasisi politikalarının ve yumuşak güçlerinin en önemli unsuru olarak belirtilmektedir. Çünkü diğer halkların saygınlığını ve sempatisini kazanan ülkeler dış politikada

ve uluslararası ilişkilerin birçok alanında avantajlı konuma yükselmektedir.

Kamu diplomasisi ve yumuşak güç Türk dış politikasının son yıllarda gelişme gösteren önemli alanları arasında gösterilmektedir. Türkiye'nin dış ilişkileri geliştikçe kamu diplomasisine olan ihtiyaç da artmaktadır. Bunun nedeni uluslararası ilişkiler konularının ve aktörlerinin sayısının artmasıdır. Bu ilişkilerin ve aktörlerin yönetilmesi, iyi ilişkiler kurulması Türkiye'ye yönelik mevcut önyargıların ortadan kaldırılmasında ve olumlu imajların oluşturulmasında büyük fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca turizm, ihracat, dış yatırımlar gibi ekonomik konuların da gelişmesi bu ilişkilerin sıhhatine bağlıdır. Hem bölgesi hem de tüm dünya ile kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkileri en geniş sınırlarına ulaştırmak isteyen Türkiye, insani yardım ve kalkınma yardımlarında dünyanın en önemli "bağışçı" ülkelerinden biri konumuna ulaşmıştır. Türkiye'nin bu yardımları Suriye iç savaşının patlak verdiği 2011 yılından bugüne kadar zirveye ulaşmıştır. 2,7 milyon Suriyeli sığınmacıya yönelik gerçekleştirilen "misafirperverlik" ve 9,3 milyar Dolar'lık insani yardım bunun en önemli göstergesidir. Ancak bu önemli yardımın ve insani yardım faaliyetlerinin uluslararası toplumun gündemine yansımaması, yansıtılmaması çok önemli bir eksikliklerdir. Kanada'nın Suriyeli mültecileri "Taleal Bedru Aleyna" ilahisiyle karşılamasının bile daha çok ses getirdiği bir uluslararası medya sisteminde Türkiye'nin bu yardımlarının gündeme gelememesi, haber niteliğinde değerlendirilmemesi üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken bir konudur. Çalışma kapsamındaki gazete haberlerinin değerlendirilmesinin sonucunda ortaya çıkan tablo da bu durumu desteklemektedir. Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı ya da mültecilere yönelik insani yardım ve ev sahipliği faaliyetleri AB müzakereleri ve AB ülkelerinin iç tartışmalarının gölgesinde kalmıştır. Bu durum Türk dışişleri, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü bürokratlarının dikkatle incelemeleri gereken bir konu niteliğindedir.

Bu durumun önlenmesi ve Türkiye'nin konu hakkındaki duyarlılığının, faaliyetlerinin tüm Avrupa ve dünya kamuoyuna etkin bir şekilde iletilmesinin yolu, gerek kitle iletişim gerekse yüz yüze iletişim kanallarının etkin ve amacına uygun olarak kullanmasından geçmektedir. Yapılan yardım miktarı, misafir edilen kişi sayısı, kurulan kamp sayısı, bunların haberleştirilmesi, basın bültenleri aracılığıyla dünya medyasına servis edilmesi ya da siyasal aktörlerin kürsülerden siyasal söylevlerle bunları ilan etmeleri medya gündeminde yer almaya daha da önemlisi insanların ve toplumların gündemine ulaşmaya yetmemektedir. Uluslararası medya ve kamuoyu bilgilendirme faaliyetleri yapılırken "Türkiye'nin mülteci ilişkileri yaklaşımının" eksikliği kendini göstermektedir.

Türkiye'nin sığınmacılara yönelik gerçekleştirdiği faaliyetlerin, uluslararası medya ve kamuoyuna iletilmesi, ağırlıklı olarak siyasal iletişim aktörleri, mecraları ve kanalları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Kamu diplomasisi perspektifinden değerlendirildiğinde bunun doğru ancak çok yetersiz bir yaklaşım olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşım yeni kamu diplomasisi anlayışına uygun gözükmemektedir. Sivil toplum ve kamuoyu ayağı eksiktir. Dahası kuruluş misyonu ve vizyonu gereği bu fonksiyonu ifa etmesi gereken kurum olan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün faaliyetleri dikkate alındığında bu koordinasyona ve stratejik yaklaşıma ilişkin bir işarete de rastlanmamaktadır. Yapılan ağırlıklı olarak sığınmacılara yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerin duyurumudur. Türkiye, sığınmacılara karşı fonksiyonel ve idari

gerekleri en iyi şekilde yerine getirmekle birlikte krizin iletişimini yönetmeyi, genel olarak da kamu diplomasisi perspektifini unutmuş gözükmektedir. Seçilen gazetelerde yer alan haberlerin “Türkiye ve Suriyeli mülteciler” konusunu ağırlıklı olarak Türkiye ve AB ilişkileri ve mülteci krizi çerçevesinde değerlendirmesi bunun bir işaretidir.

Siyasal konular kendi mecrasında akmaya devam ederken konunun toplumsal, kültürel ve iletişimsel boyutlarının sivil toplum ve medya ilişkileri çerçevesinde ele alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu eksikliği aşmanın yolu Türkiye'nin konuya kamu diplomasisi perspektifinden yaklaşarak medya ilişkilerini, toplumsal ilişkileri, kültürel ilişkileri ve buna ek olarak siyasi ilişkileri belirli bir stratejik çerçevede, sivil toplum ortaklığıyla yönetmesinden geçmektedir. Siyasal aktörlerin tek başlarına ulusal ve uluslararası gündemi yönetmeye çalıştıkları dönemler artık çoktan geride kaldı. Biraz dikkatle bakıldığında bunun imkânsız olduğu da görülecektir. İnsani yardım faaliyetlerinin ya da daha genel çerçevede kamu diplomasisi faaliyetlerinin sadece siyasal aktörlere bırakılması yapılan doğru ve olumlu faaliyetlerin güvenilirliğine ve samimiyetine de şüpheyle yaklaşılmasına yol açmaktadır. Siyasal aktörlerin taktiksel ve tepkisel açıklamaları, iletişim kampanyaları kamuoyu gündemine yansıtılmadan etkisini yitirtmektedir.

Günümüzde insanlar temel bilgi kaynakları olarak gerçek zamanlı ilişkilere ve sivil toplum tabanlı platformlara daha çok değer vermektedirler. Sosyal iletişim kanalları geleneksel medya kanallarının gücünü ve etkinliğini ciddi şekilde sarsmaktadır. Doğrudan sayısal bilgilendirme yerine hikayeleştirme daha ön plana çıkmakta, insanların duygularını daha çok etkilemektedir. Kanada'nın sınırlı sayıdaki mülteciyi, mültecilerin kendi kültüründe sembolik değeri olan bir ilahiyle karşılaşması bunun küçük ama etkili bir örneğini teşkil etmektedir. BM'nin faaliyetlerinden çok iyi niyet elçilerinin (örneğin Angelina Jolie'nin) ziyaretlerinin gündeme gelmesi yeni iletişim sisteminin özellikleri arasında yer almaktadır. Bu yeni dünyanın ve kamu diplomasisi anlayışının biran önce hayata geçirilmesi Türkiye'nin her konuda ve durumda siyaset çekicine başvurmasının gereksizliğini ortaya koyacak, sivil toplumun ve örgütlerinin birbiriyle etkileşiminin yaratılmasına imkân ve fırsat sağlayacaktır.

Yeni kamu diplomasisi anlayışıyla uyumlu olacak şekilde devlet ve hükümet kurumlarının Türkiye'nin kamu diplomasisi stratejilerinin hazırlanmasında ve koordinasyonunda öncülük etmeleri gerekmektedir. Sivil toplum ve örgütleriyle kurulacak işbirliği ve ortaklıklar Türkiye'nin yabancı halklarla, medya ve kanaat önderleriyle, özellikle sığınmacılarla ve mültecilerle ilişkilerinde kolaylaştırıcı, bilgilendirici ve olumlu ilişkiler kurulmasına yardımcı olacaktır. Türkiye'nin gerek kriz durumlarında gerekse normal zamanlarda dış ilişkilerini ve iletişimlerini kurgulayacakları gelişmiş planlara, stratejilere, senaryolara ve bunları etkin bir şekilde gerçekleştirmek için sivil toplum ortaklıklarına ihtiyacı halen devam etmektedir. Bu ihtiyacın bir yansıması olarak da Türkiye'nin insani yardım perspektifini ve performansını doğru anlatmasının ve bunu bir saygınlık iletişimine dönüştürmesinin yolu da yukarıda bahsedilen stratejik kamu diplomasisi perspektifine ve bu perspektifle uyumlu mülteci ilişkileri yaklaşımına bağlı gözükmektedir.

Kaynakça

- AB mülteci zirvesi: Türkiye - AB anlaşmaya vardı. (2016, 18 Mart). *BBC TÜRKÇE*. 28.03.2016 tarihinde http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160318_ab_turkiye_anlasma_sonuc adresinden edinilmiştir.
- AFAD. (2016). *Suriye Krizi'nin 5. yıldönümü*. 20.03.2016 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?IcerikID=4905&ID=5> adresinden edinilmiştir.
- Arı, T. (1999). *Uluslararası ilişkiler ve dış politika*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cull, N. (2009). Public diplomacy before gullion. N. Snow, P. M. Taylor (Ed.), *Handbook of public diplomacy*. New York: Routledge.
- Demir, V. (2012). *Kamu diplomasisi ve yumuşak güç*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ertürk, Ö. (2010). *Küreselleşme ekseninde halkla ilişkiler*. Ankara: Birleşik Kitabevi.
- Erzen, M. Ü. (2012). *Kamu diplomasisi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- GHA. (2015). *Global humanitarian assistance report 2015*. 20.03.2016 tarihinde http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2015/06/GHA-Report-2015_-Interactive_Online.pdf adresinden edinilmiştir.
- Girit, S. (2015). Suriyeli mülteciler dosyası: Misafirlik uzadı mı? *BBC TÜRKÇE*. 29.03.2016 tarihinde http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151005_suriyeli_multeciler adresinden edinilmiştir.
- Gonsh, A., & Melissen, J. (2005). *Public diplomacy: Improving practice*. Netherlands Institute of International Relations, Clingendael.
- Habertürk. (2015). *Finlandiya Başbakanı evini sığınmacılara açıyor*. 29.03.2016 tarihinde <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1124846-finlandiya-basbakani-evini-siginmacilara-aciyor> adresinden edinilmiştir.
- HSE (Hazar Strateji Enstitüsü). (2015). *Mülteci krizi ve Türkiye'nin rolü*. 17.03.2016 tarihinde http://www.hazar.org/blogdetail/blog/multeci_krizi_ve_turkiye_nin_rolu_1413.aspx adresinden edinilmiştir.
- İnan, E. (2012). Kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler eksenini. A. Özkan, T. Ersoy Öztürk (Ed.), *Kamu diplomasisi*. İstanbul: Tasam.
- Kanada Başbakanı Trudeau mültecileri 'kapıda karşıladı'. (2015, 11 Aralık). *BBC TÜRKÇE*. 29.03.2016 tarihinde http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151211_kanada_multeciler adresinden edinilmiştir.
- Karacasulu, N. (2008). Dış politika nedir? H. Çakmak (Ed.). *Türk dış politikası 1919-2008*. Ankara: Platin Yayınları.
- KDK (T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü). (2014). *Türkiye'nin 2014 yılı yardımları %47,3'lük artışla 6,4 milyar dolara çıktı*. 20.03.2016 tarihinde <http://kdk.gov.tr/haber/turkiyenin-2014-yili-yardimlari-473luk-artisla-64-milyar-dolara-cikti/590> adresinden edinilmiştir.
- KDK (T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü). (2010). *Genelge*. 02.05.2016 tarihinde <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/kdk-genelgesi/5> adresinden edinilmiştir.
- Köksoy, E. (2013). *Halkla ilişkiler bağlamında kamu diplomasisi yönetimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İ.Ü.SBE.
- Krause, P., & Evera, S. V. (2009). Public diplomacy: Ideas for the war of ideas. *Discussion paper 09-10*. Belfer Center for Science and International Affairs: Harvard Kennedy School.
- Leonard, M., & Alakeson, V. (2000). *Going public: Diplomacy for the information society*. London: The Foreign Policy Centre.

- “Madde 14” (2016). *Temel terimler*. 29.03.2016 tarihinde http://www.madde14.org/index.php?title=Kategori:Temel_Terimler adresinden edinilmiştir.
- Mueller, S. (2009). The nexus of US public diplomacy and citizen diplomacy. N. Snow & P. M. Taylor (Ed.), *Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power*. Public Affairs, New York.
- Özkan, A. (2014). “Ülke markası” inşasında kamu diplomasisinin stratejik rolü. 29.04.2015 tarihinde <http://www.kamudiplomasi.org/makaleler/makaleler/138-uelke-markas-nasnda-kamu-diplomasisinin-stratejik-rolue> adresinden edinilmiştir.
- Sönmezoglu, F. (1995). *Uluslararası politika ve dış politika analizi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Szondi, G. (2008). Public diplomacy and nation branding: Conceptual similarities and differences. *Discussion papers in diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations Clingendael, October, ss.1-42.
- Türkiye ile AB anlaştı. (2016, 18 Mart). *ALJAZEERA TURK*. 20.03.2016 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/haber/turkiye-ile-ab-anlasti> adresinden edinilmiştir.
- UN. (2016). *The universal declaration of human rights*. 15.03.2016 tarihinde <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> adresinden edinilmiştir.
- UNHCR. (2016a). *Refugee*. 15.03.2016 tarihinde <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c125.html> adresinden edinilmiştir.
- UNHCR. (2016b). *Internally displaced people figures*. 15.03.2016 tarihinde <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c23.html> adresinden edinilmiştir.
- Youtube. (2015). *Kanadalı çocuklar mültecileri, Taleal Bedru Aleyna ile karşıladı*. 17.03.2016 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=2iTMJ24sSAE> adresinden edinilmiştir.
- Yun, S., & Toth, E. L. (2009). *Future sociological public diplomacy and the role of public relations: Evolution of public diplomacy*. American Behavioral Scientist: SAGE.
- Zengin, G. (2010). *Hoca - Türk dış politikası'nda Davutoğlu etkisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Zenginlere mülteci eleştirisi. (2016, 29. Mart). *ALJAZEERA TURK*. 29.03.2016 tarihinde <http://www.aljazeera.com.tr/haber/zenginlere-multeci-elestirisi> adresinden edinilmiştir.

